

Scolyince (pedagodjeye)

Espôzucion fotos & enaiwaedje linwistike

Stantche 1 : vatches, toubak, moléns (Lucyin)

- * li ptit vatchî va âs tchamps avou les vatches ; il a rsaetchî ses shabots. Pocwè ?
- * les manokes di toubak souwèt après les palons do volé et del divanteure. Pocwè nén dins on setchoe ?
- * li tchâr avou les schaletes

Stantche 2 : li fenâmoes et l' awousse (Djâke)

- * les djâbes sol tchamp (mins n' est ç' nén des djaveas?)
- * botes di strin rapoirtêyes sol dos u so ene berwete

Stantche 3 : viyès usteyes (Mireye & Mârcel)

- * viyès usteyes d' ome : egloumea / ricepe / gorea
- * viyès usteyes di comere : fier a ristinde (a poli, a rpoli) / fier âs wâfes = wâflî

Stantche 4 : les viyaedjes (Francis)

- * li viyaedje di Ptit Fayi : l' egljhe avou l' clotchî
- * ene mâjhon, èn otel ; li gurnî, les fniesses = les vites ; èn ouxh † ene poite

Sicole :

Li cawete -asse

Li cawete -asse, c' est ene cawete acawêye a èn adjectif u on sustantif et ki dene èn adjectif avou ene laide idêye (ene miete veyou do mwais costé) :

macasse / bounasse / aiwasse / mârlasse

des côps avou l' dobe cawete -iasse : makiasse, aiwiasse, poufiasse

Po sacwants mots foirt kinoxhou do costé d' Lidje avou ene cawete -èsse, on l' a rfondou avou l' betchfessî ae, et askepyî ene cawete omonime -aesse

stocaesse / fenaesse / plenaesses

Li cawete -asse est diferinne del cawete -âsse (po ene bladje couleur) (cawete francesse -âtre)

blancâsse / djaenâsse / rodjâsse / verdâsse ; blankinasse <> blankinâsse (?)

Eciclopedeye

Li bive

Li **bive** ou **castôr**, c' est ene biesse ås tetes ki vike dins les payis nén trop tchôds nén trop froeds.

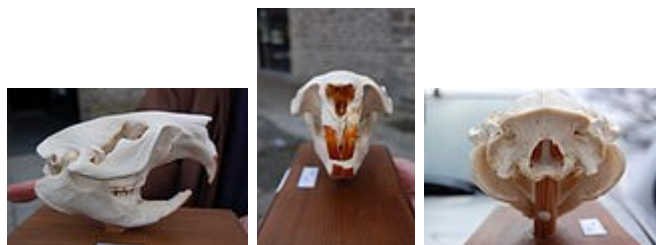
No d' l' indje e sincieus latén : *Castor fiber* (bive d' Urope)

Mins gn a eto des ôtes sôres di bive.

Discrijhaedje

Li cawe do bive trinne sovint al tere. Mins i l' rileve po n' pont leyî d' passêye. Eto po mostrer k' il est ewaéré.

Dints di dvant , foirt awiyants, et di brune couleur. Dandjreus a cåze des taenins des âbes k' i raweynut, ca ele sont co blankes ås djonnes. Come po les ôtes rawiyants, ele dints di dvant crexhèt tote li veye.

Nén åjhey di vey li seke, ca i n' ont k' on clowake, come les oujheas.

Istwere des peuplâcions el Walonreye

End aveut totavå l' Beldjike. Mins il avént disparexhou. Ont stî ramoennés el Walonreye dins les anêyes 1990 (al Croes Schaye et al laetche di Virele). Asteure, i serént 250 families.

Vicaedje

Vicnut tot do long des aiwes.

I côpèt des âbes avou leus dints di dvant. I les ramoennèt etire, pu les coschêtlèt po fé come des léts.

I fwaîynut des astantches so les corantès aiwes ou les laetches. Po çoula, i s' sieve di s' cawe come d' ene palette po damer l' tere et les coxhlaedjes.

Mopliyaedje

Al tchôte e moes d' djanvî, dins ene aiwe toprès di 0° C.

S' acoplèt vinte disconte vinte.

Durêye di plinnisté : 100 djoûs. Adon, i djonnlèt e moes d' may et djun.

Les djonnes sont ni-fuyants.

Dins l' adjinçnaedje biyolodjike

Pout esse riwaitî come ene evayixhante indje di biesse, pa les damaedjes k' i fwait às plantisses. Mins il est veyou voltî pa les rafiants d' nateure, come sôre di biesse disparexhowe, et k' a come « raviké ». I pôreut eto espaitchî les grossès aiwes, ca il alârdjixh li lét des corantès aiwes.

Dins les nos d' plaeece di Beldjike

* Walonreye : Bive.

* Flande : Beveren.

Eployaedje

Li pea sieve a fé des tchapeas ki n' prindèt nén l' aiwe.

Li crâxhe a stpi eployeye come riméde.

Tchanson

Pôve macrale

I. On s' anoyive dins les dondjons / Travos d' brodreyes et pecayons / Tchessént al
coure dins les andons : / Foircixhént l' singlé, sounént l' tocsin.

Princes di l' egljhe, tchapeas às plomes / Panses bén rimpleyes, atoûs des femes /
Tchantént e keur mizeréré / Et l' tcharité sins si sbarer (2 côps).

Resploe : L' mizere coreut dins les rouwales / Les djins viként d' grayons et d'
swele / Inte les bouwêyes et fagoter, / Li veuve Manisse ndaléve mexhner.

Pôve macrale ! Pôve macrale !

El diale n' esteut djamây bén lon / Avou ses sbires et ses pwezons / Sokyive voltî
dins les fornis / Danséve sol plantchî des gurnîs.

II. L' prevot n' etindeut waire rizêye / Cwand on câzéve d' emacralêye. / L' Manisse
s' a rtrové e catchot; / Dayeur, elle aveut ene bosse so s' dos (2 côps).

Resploe : On lyi a broyî les oxheas / Pindou pàs pwels, kitaeyî l' pea. / A dit oyi a
çk' on a vlou / Po, paret i, wangnî s' salut.

Pôve macrale ! Pôve macrale !

III. Matén d' ivier al Sint-Touma / On l' a rosti dissu l' fornea. / L' fougure montéve
evîè l' Bon Biu / Noyive li valêye, les dzeus des toets.

Bénrade rvindowe a côp d' tabeur / Po sognî l' curé, payî l' coû. / L' feme do prevot
a stî rnipêye / Avou les cotes di l' essorçulêye (2 côps)

Resploe : L' tins a passé dissu l' grand plaeece, / Ou rostixhént les pôvès
agaesses / Meritrént d' esse canonijheyes / Mins ça n' est nén co dimwin l' voeye.

Pôve macrale ! Pôve macrale !

IV. Breyîz sor nos, pôvès viyès macrales / Manisse, Goblet, et totes les ôtes. / A
foice di todi fé druzion, / L' monde a dandjî d' vo benediccion. / ... benediccion

Resploe : El diale n' esteut djamây bén lon / Avou ses sbires et ses pwezons /
Sokyive voltî dins les fornis / Danséve sol plantchî des gurnîs (2 côps).

*Tchanté pa Mimile (Vincant Delire), tecse da Philippe Antoine, muzike da Vincent
Delire : Arindjmints : Roberto Gobessi.*